

Streszczenie rozprawy doktorskiej
“Pasja. Rzecz o grze w polu dziennikarskim”

Nawet niezainteresowana kondycją dziennikarstwa osoba może natknąć się na rozproszone w przestrzeni medialnej, od szpalt gazet po portale społecznościowe, narzekania i demaskatorskie teksty na temat fatalnych warunków pracy, prekarności i niskich płac w mediach. Te okruchy są częścią szerszej narracji o kryzysie w mediach, obecnej zarówno w sferze publicystycznej, jak i akademickiej.

Celem rozprawy jest zbadanie relacji między obiektywnymi warunkami pracy w mediach a ich subiektywnym postrzeganiem. Problem dziennikarzy i ich jakości pracy oraz życia umieszczam w trzech strukturalnych kontekstach. Pierwszy to postępująca ekspansja rynkowej logiki (Polanyi 2010), która utowarowiając wiedzę prowadzi do powstania kapitalizmu kognitywnego zmieniającego specyfikę zawodów umysłowych i kreatywnych. Drugi kontekst to transformacja mediów wymuszona przez cyfrową rewolucję dokonującą się w warunkach nowej odsłony kapitalistycznego procesu. Wreszcie trzeci kontekst rozszerza perspektywę o klasę średnią jako najsilniej doświadczaną przez zmiany warunków pracy, cyfryzację i utowarowienie wiedzy. Wskazuję na analogie między rozumieniem klasy średniej oraz dziennikarzy. Samą zaś klasę średnią ukazuję jako technologię urządzania, narzędzie władzy w rozumieniu Foucault (2011), która prowadzi do podporządkowania się systemowym regułom.

Koncepcyjną ramą rozprawy jest teoria pól społecznych Pierre'a Bourdieu (2005; 2009) ujmująca przestrzeń społeczną jako zespół pól, w których toczy się gra o rozmaite stawki. Rozszerzam tę koncepcję o perspektywę socjologii pracy (Örnebring i in. 2018) oraz szerszej rozumianej jakości życia (Cummins 1996). Warunki pracy dziennikarzy traktuję więc jako część gry w polu dziennikarskim. Takie ujęcie problemu prowadzi do konieczności zrekonstruowania struktury pola dziennikarskiego i analizy obiektywnej sytuacji oraz subiektywnych odczuć graczy przez pryzmat toczącej się gry. Czynię to w oparciu o materiał zebrany podczas 50 częściowo ustrukturyzowanych wywiadów z komponentem narracyjnym przeprowadzonych z dziennikarzami.

W głównej części rozprawy rekonstruję strukturę pola dziennikarskiego opartą o dwie główne osie: symboliczną tworzoną przez etos zawodowy i ekonomiczną związaną z zewnętrznymi wpływami wywieranymi na pole. Badam autonomię pola poprzez polityczne i ekonomiczne presje, jakim poddawani są gracze. Opisuję doksę, a więc reguły gry w polu. Wszystko to pozwala zarysować porządek symboliczny pola, jego hierarchię, która ma zasadniczy wpływ na przebieg gry oraz samych graczy.

Następnie przyglądam się obiektywnym pozycjom w polu oraz ich subiektywnemu postrzeganiu. Opisuję czas i tempo pracy, bezpieczeństwo, warunki finansowe, stres, zmęczenie i wypalenie, wpływ pracy na zdrowie i życie rodzinne. Próbuję ustalić, w jaki sposób dziennikarze

negocjują zastane warunki pracy w kontekście pozostałych wymiarów jakości życia.

Analizuję również dynamikę gry poprzez strategie wybierane przez graczy oraz ich trajektorie w polu. Badam stosunek dziennikarzy do pola przez pryzmat lojalności, krytyki i rozstania (Hirschman 1995).

Zwracam szczególną uwagę na *illusio*, a więc zaangażowanie, a wręcz opanowanie grą, które traktuję jako klucz do odpowiedzi na pytania badawcze i główny mechanizm pośredniczący między obiektywnym a subiektywnym wymiarem pola. Proponuję pojęcie *pasji* jako przywiązania do symbolicznego bieguna pola i jednoczesnego przeciwstawiania się zewnętrznym wobec pola presjom. To właśnie *pasję* uważam za społecznie generowaną energię pola, motor działań graczy i podstawę reprodukcji pola z jego porządkiem symbolicznym.

Rekonstruując pole dziennikarskie i analizując toczącą się w nim grę wskazuję, w jaki sposób rynkowa logika internalizowana jest przez jednostki i przesiąka do struktur społecznych. Wskazuję na mechanizmy podporządkowania, ale też oporu, w sprawczości gracza dostrzegając jego potencjał do dokonania strukturalnej zmiany.